

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

**Besluit van ...
tot wijziging van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB
vanwege de vereenvoudiging en verduidelijking van de vrijstellings- en
examenregels mbo**

Op de voordracht van Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van xxx, nr. xxx, directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Gelet op de artikelen 7.4.3a, eerste lid, en 7.4.5a, tweede lid, van de Wet educatie en beroepsopleiding;

De Afdeling advisering van de Raad van State gehoord (advies van xxx, nr. xxx);

Gezien het nader rapport van Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van xxx van xxx, nr. xxx, directie Wetgeving en Juridische Zaken;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel I

Het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 1 vervalt de definitie van centraal examen.

B

Artikel 3b komt te luiden:

Artikel 3b Vrijstellingen examenonderdelen en delen daarvan

1. De examencommissie kan vrijstelling verlenen van het afleggen van een examenonderdeel of een deel daarvan, op verzoek van de deelnemer.

2. De examencommissie beslist met inachtneming van de wettelijk vastgestelde eisen voor de kwalificatie, voor het keuzedeel en voor de vaststelling van de uitslag, bedoeld in artikel 17.
3. De examencommissie verleent slechts vrijstelling van generieke examenonderdelen of delen daarvan, indien zij kan vaststellen dat de deelnemer hier reeds aan voldoet, omdat de deelnemer het examenonderdeel of het deel daarvan:
 - a. op ten minste hetzelfde niveau als vereist voor zijn beroepsopleiding eerder heeft afgelegd als onderdeel van een andere beroepsopleiding of van dezelfde beroepsopleiding bij een andere instelling; of
 - b. op ten minste hetzelfde niveau als vereist voor zijn beroepsopleiding heeft afgelegd als eind- of staatsexamen havo of vwo.
4. De examencommissie bepaalt nadrukkelijk waarop de vrijstelling betrekking heeft. Dat kan zijn een centraal examen, een geheel instellingsexamen dan wel een deel daarvan of het gehele examenonderdeel.
5. Indien de examencommissie vrijstelling verleent, telt het eerder behaalde cijfer mee voor de eindwaardering, bedoeld in artikel 15.

C

Artikel 7a vervalt.

D

Artikel 8, zevende lid, komt te luiden:

7. Er bestaan per tijdvak en per referentieniveau ten hoogste twee gelegenheden tot het afleggen van een centraal examen of een herkansing daarvan.

E

Artikel 14a vervalt.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van 1 augustus 2019.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Nota van toelichting

Algemeen

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) maken generieke examenonderdelen deel uit van elke beroepsopleiding. Van mbo-opleidingen op niveau 1 (entreeopleiding), niveau 2 (basisberoepsopleiding) en niveau 3 (vakopleiding) maken de generieke examenonderdelen Nederlandse taal en rekenen deel uit. Van mbo-opleidingen op niveau 4 (middenkaderopleiding en specialistenopleiding) maakt ook het generieke examenonderdeel Engels deel uit.

Sinds 2010 is uitgebreid ervaring opgedaan met de generieke examenonderdelen. Thans geven docenten en bestuurders aan ongewenste knelpunten te ervaren in de uitvoerbaarheid van de regelgeving. Het gaat om regels die er in de praktijk voor zorgen dat studenten in nagenoeg dezelfde situatie verschillend worden behandeld. Verder zorgen de regels er in sommige gevallen voor dat de kwaliteit van het examenproces onder druk te staan, omdat ze in de praktijk zeer complex zijn en daarom grote impact hebben op de examenorganisatie van een mbo-instelling. Tevens doen de regels niet altijd recht aan het belang dat de regering hecht aan de functie die het mbo zou kunnen spelen in het kader van een leven lang ontwikkelen, terwijl dat zo belangrijk is voor de duurzame inzetbaarheid van de Nederlandse beroepsbevolking. Vertegenwoordigers van onderwijs en bedrijfsleven geven aan dat er behoefte is aan meer ruimte voor het verlenen van vrijstellingen aan volwassenen, die deze eisen reeds eerder in hun loopbaan hebben behaald.

Op basis van de gemelde knelpunten en diverse gesprekken die hierover met het veld zijn gevoerd, is gebleken dat voor het oplossen van een aantal knelpunten een wijziging van de regelgeving vereist is. Met dit besluit wordt daar invulling aangegeven, door een wijziging van het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB (hierna: Ekb). Met deze wijziging wordt verder aangesloten bij de verantwoordelijkheid van de examencommissie voor de examinering en de borging daarvan, zoals die voor het mbo met de Wet examencommissies mbo¹ recentelijk is versterkt.

De examencommissie in het mbo speelt een centrale rol bij de examinering. De examencommissie is, op basis van artikel 7.4.5a, eerste lid, van de Wet educatie en beroepsonderwijs (hierna: WEB) onder andere verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de examens voor mbo-opleidingen, het verlenen van vrijstellingen en het vaststellen of iemand voldoet aan de voorwaarden voor het verkrijgen van een diploma, certificaat of instellingsverklaring, alsmede voor het uitreiken ervan. Van belang is voorts dat de examencommissie op grond van het derde lid van genoemd wetsartikel verplicht is eigen regels vast te stellen omtrent de uitoefening van haar bij wet opgedragen taken en bevoegdheden. Indien de regering over examens en vrijstellingen regels heeft gesteld zoals het geval is in het Ekb, dan dient de examencommissie deze regels in acht te nemen. Deze regels gaan boven de eigen regels van de examencommissie.

Inhoud

Voor het verlenen van vrijstellingen voor de generieke en specifieke examenonderdelen golden voorafgaand aan de wijziging zeer verschillende regels. Terwijl er voor de specifieke examenonderdelen, op basis van artikel 14 van het Ekb, alleen regels op hoofdlijnen golden, waren er op basis van artikel 3b gedetailleerde regels voor de vrijstelling voor generieke examenonderdelen. Met deze regels werd echter niet altijd recht gedaan aan de diversiteit van studenten in het mbo en aan de rol van de examencommissie binnen het mbo. Daarnaast moest een student vanwege die regels soms opnieuw een examen afleggen, terwijl dit geen toegevoegde waarde had. Hiermee

¹ Stb. 2018, 50.

werd bijgedragen aan de (hoge) examenlast die ervaren wordt door studenten en mbo-instellingen.

Daarom worden met dit besluit de artikelen 3b en 14a van het Ekb samengevoegd tot een nieuw artikel 3b. Dit nieuwe artikel maakt duidelijk dat op hoofdlijnen dezelfde regels gelden voor vrijstellingen voor generieke en specifieke examenonderdelen (en keuzedelen) en delen daarvan. Hiermee komt tevens de verantwoordelijkheid voor het stellen van gedetailleerdere regels omtrent vrijstellingen voor de generieke examenonderdelen meer te liggen bij de examencommissie zelf.

Het uitgangspunt daarbij is dat de examencommissie beleid opstelt waaruit blijkt op welke gronden een student in aanmerking komt voor een vrijstelling, ook ten aanzien van de generieke examenonderdelen. Door de wijzigingen met dit besluit krijgt de examencommissie voor de generieke examenonderdelen meer ruimte om hier een eigen invulling aan te geven. Regel daarbij is wel dat alleen een vrijstelling kan worden verleend vanwege een eerder afgelegd examen op ten minste hetzelfde niveau als vereist op het moment van afstuderen. Dat eerder afgelegde examen moet ook ten minste gelijk zijn aan het vereiste referentieniveau zoals vastgelegd in het Besluit referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen en zijn afgelegd als onderdeel van een mbo-opleiding of op basis van een examen afgelegd in het havo of vwo. Voor een centraal examen kan uitsluitend vrijstelling worden verleend op basis van een eerder afgelegd centraal examen, en dus niet op basis van een voor invoering van centrale examinering afgelegd instellingsexamen dat op de domeinen lezen en luisteren betrekking heeft.

Deze wijziging betekent dat de voorwaarde die voorheen in artikel 3b werd genoemd onder c in zowel het eerste lid als in het tweede lid komt te vervallen, waardoor het voor examencommissies mogelijk wordt om ook een vrijstelling te verlenen voor examens die langer dan twee studie jaren geleden zijn behaald. Verder wordt met dit wijzigingsbesluit geregeld dat voor de generieke examenonderdelen in bepaalde situaties ook een vrijstelling kan worden verleend als eerder geen voldoende is behaald. Voorheen kon zich namelijk de situatie voordoen dat een student op basis van een onvoldoende resultaat uit een vorige opleiding geen vrijstelling kan krijgen, maar dat hij op basis van precies hetzelfde resultaat in zijn nieuwe opleiding wel het diploma kan halen. Hier komt de nieuwe regel zo te luiden dat voortaan ook een vrijstelling wordt verleend voor een generiek examenonderdeel waarvoor eerder een onvoldoende is behaald, indien met het op het moment van slagen geldende slaag-zakregeling de student kan slagen voor zijn of haar beroepsopleiding.

Verder mochten op basis van artikel 7a van het Ekb, examens voor de generieke examenonderdelen alleen worden afgenomen in het tweede deel van de opleiding. Deze verplichting was opgenomen om uitvoering te geven aan de onderhoudsplicht die het mbo kent ten aanzien van de onderdelen Nederlandse taal en rekenen. Door deze vaardigheden aan het einde van het voortgezet onderwijs en aan het einde van het mbo te toetsen, werden instellingen en studenten verplicht om hun vaardigheden op peil te houden. In bepaalde onderwijsprogramma's knelt deze regel echter. Hierbij kan worden gedacht aan verkorte trajecten, bijvoorbeeld voor werkenden of voor studenten die een langere (buitenland)stage willen doen. Dit terwijl er in het mbo juist wordt gezocht naar de mogelijkheden van maatwerk, en de mbo-instellingen steeds nadrukkelijker een rol willen spelen in de infrastructuur voor leven van leren voor werkenden en werkzoekenden. Om die reden komt met dit besluit artikel 7a van het Ekb te vervallen, waarmee de verplichting om de examens voor de generieke examenonderdelen in het tweede deel van de opleiding af te nemen ook vervalt. Hierdoor wordt het voor studenten waarvan de school inschat dat geen lessen nodig zijn, mogelijk om vrijwel direct na de start van de opleiding het examen af te leggen voor dit onderdeel, om zo te bewijzen dat het vereiste referentieniveau wordt beheerst.

Sinds de introductie van de generieke examenonderdelen zijn er ook bij de afname van de examens ontwikkelingen geweest. Zo zijn de afnameperiodes verlengd en is het in veel gevallen mogelijk om sneller het resultaat te kunnen verstrekken aan de student. Op basis van artikel 8, zevende lid, kon er per afnameperiode echter slechts één maal het centraal examen worden afgelegd. Dit zorgde in de praktijk regelmatig voor problemen, mede omdat deze examens alleen in het tweede deel van de opleiding mochten worden afgenomen. Om hier meer ruimte te bieden, wordt met dit besluit het zevende lid aangepast, waardoor een student per afnameperiode nu maximaal twee kansen krijgt per referentieniveau. Hetzelfde geldt voor het rekenexamen ER, waarvoor maximaal twee kansen per afnameperiode worden geboden. Het rekenexamen ER is op hetzelfde referentieniveau als het normale centraal examen rekenen, waardoor er geen extra kansen ontstaan om het rekenexamen ER naast het centraal examen rekenen af te leggen. Er bestaan dus voor het rekenexamen ER en het centraal examen rekenen gezamenlijk, in overeenstemming met het artikel 8, derde lid, ten hoogste twee kansen in totaal per tijdvak.

Dat er meer ruimte komt in de mogelijkheden voor vrijstelling betekent niet dat de eisen voor mbo-studenten voor het behalen van het diploma worden verlicht. Deze blijven namelijk ongewijzigd. De mbo-instelling blijft er dan ook voor verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat studenten bij het verlaten van de beroepsopleiding het juiste niveau beheersen. Voor studenten die rechtstreeks vanuit het vmbo het mbo instromen, is het overigens niet de bedoeling dat zij direct bij de start van de mbo-opleiding de examens afleggen. Daarmee zou geen recht gedaan worden aan het onderwijskundig uitgangspunt dat studenten gedurende hun onderwijsloopbaan hun taal- en rekenvaardigheden blijven onderhouden.

Het is aan de mbo-instelling om hier beleid op te formuleren en om dit beleid ook daadwerkelijk na te leven. De mbo-instelling beslist zelf op welke wijze zij het besluit tot vrijstelling per individuele student wordt onderbouwd. Uitgangspunt is dat transparant en controleerbaar dient te zijn waarom een student voor een vrijstelling in aanmerking komt. Het is aan de school om te beslissen waar het besluit tot vrijstelling wordt vastgelegd. Gedacht kan worden aan het examendossier van de betreffende student.

Adviezen en consultatie

PM

Uitvoeringsgevolgen

Voor de student betekent dit besluit dat wanneer de student de vaardigheden al beheerst, hij dit in minder gevallen opnieuw aan zal behoeven te tonen. Daarmee zal de 'examendruk' van studenten worden verlicht. Daarnaast betekent dit dat de student, indien hij daaraan toe is, het examen eerder in de opleiding kan afleggen, en dit dus niet hoeft te worden uitgesteld tot het tweede deel van de opleiding.

Voor de instelling betekent dit dat zij zelf duidelijker beleid zal moeten formuleren waar het gaat om het verlenen van vrijstellingen en het moment waarop de instelling centrale examens afneemt in de opleiding, en dit beleid in de praktijk ook toepassen. De instelling krijgt daarvoor meer ruimte.

Voor DUO heeft deze wijzigingen geen gevolgen. Voor de Inspectie van het Onderwijs heeft de wijziging wel gevolgen. Immers, waar nu een aantal zaken zijn bepaald in het Ekb, zal na de inwerkingtreding van dit besluit er meer ruimte komen voor de examencommissie om eigen regels te stellen. In het toezicht zal de Inspectie van het Onderwijs hierop aansluiten, gebaseerd op wat is bepaald in de Regeling standaarden examenkwaliteit mbo 2017.

Gevolgen voor Caribisch Nederland

Deze wijziging heeft geen gevolgen voor Caribisch Nederland, aangezien het Ekb uitsluitend van toepassing is in Europees Nederland.

Administratieve lasten en nalevingskosten

Administratieve lasten kunnen worden gedefinieerd als de kosten om te voldoen aan informatieverplichtingen aan de overheid, voortvloeiend uit wet- en regelgeving van de overheid. Bij de voorbereiding van deze regeling is nagegaan of er sprake is van administratieve lasten voor instellingen, bedrijfsleven of burgers. Met het voorliggende besluit worden geen wijzigingen doorgevoerd in de informatieverplichtingen aan de overheid, en dus heeft dit geen gevolgen voor de administratieve lasten.

Financiële gevolgen voor OCW

Dit besluit heeft geen financiële gevolgen voor de rijksbegroting.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel I

Onderdeel A

De definitie van centraal examen vervalft, omdat deze definitie, bij de toevoeging van artikel 7.4.5a WEB, werd opgenomen² in artikel 1.1.1, onderdeel p, van de WEB. Omdat het Ekb in de WEB zijn grondslag vindt, is het opnemen van de definitie van centraal examen in het Ekb onnodig en ongewenst.

Onderdeel B

Het nieuwe artikel 3b regelt ten algemene het wettelijk kader voor het vrijstellingenbeleid van examencommissies. Dit is gedaan door de bestaande bepalingen omtrent vrijstellingen (artikelen 3b en 14a) te integreren in een volkomen nieuw artikel 3b.

Voorheen regelde artikel 3b de voorwaarden voor vrijstelling van generieke examenonderdelen en centrale examenonderdelen in het bijzonder en artikel 14a de voorwaarden voor vrijstellingen van instellingsexamens en die van de specifieke examenonderdelen in het bijzonder.

Bij deze herziening is het uitgangspunt om meer op hoofdlijnen regels te stellen en een algemene regeling te formuleren voor zowel generieke examenonderdelen, specifieke examenonderdelen als examenonderdelen die een keuzedeel betreffen. Door deze samenvoeging neemt de leesbaarheid toe, maar door de wijziging krijgen de examencommissies ook meer verantwoordelijkheid op het gebied van vrijstellingen. Ook vermindert deze wijziging de complexiteit in de regelgeving waar het gaat om de vrijstellingen voor met name de generieke examenonderdelen.

Het eerste lid maakt duidelijk dat vrijstelling kan worden verleend van het moeten afleggen van generieke en specifieke examenonderdelen, keuzedelen of delen van genoemde examenonderdelen en keuzedelen. Waar het gaat om de generieke examenonderdelen, gaat het om de onderdelen van het referentiekader, bijvoorbeeld de vijf vaardigheden lezen, luisteren, schrijven, spreken en gesprekken voeren voor het generieke examenonderdeel Engels, als omschreven in artikel 1 van de Regeling examinering Engels beroepsopleidingen WEB. Voor de specifieke examenonderdelen en de keuzedelen is het aan de examencommissie om te bepalen wat een deel van het examenonderdeel is.

² Stb. 2017, 43.

Daarnaast wordt in het eerste lid bepaald dat alleen tot vrijstelling kan worden overgegaan op verzoek van een student. Inherent aan het verzoek is dat de student bewijs zal moeten leveren dat hij voor vrijstelling in aanmerking komt.

Het tweede lid bepaalt dat de examencommissie bij haar beslissing omtrent vrijstelling nadrukkelijk betreft de geldende kwalificatie-eisen, waaronder die voor een keuzedeel, en de regels om te kunnen slagen voor de desbetreffende beroepsopleiding.

Het derde lid bevat aanvullende regels voor de generieke examenonderdelen. De aanhef van het derde lid brengt tot uitdrukking dat de examencommissie pas vrijstelling kan verlenen als zij ervan overtuigd is dat de student reeds eerder examen heeft afgelegd en daarbij ten minste heeft voldaan aan de generieke kwalificatie-eisen zoals die voor zijn beroepsopleiding gelden.

Het derde lid, onderdeel a, regelt dat bij opstroom binnen het mbo niet steeds opnieuw een examen voor een generiek examenonderdeel (die immers onderdeel zijn van iedere kwalificatie) behoeft te worden afgelegd als dat eerder in het kader van een beroepsopleiding reeds is gedaan met een resultaat waarmee het diploma kan worden behaald. Dit betekent dat het cijfer op basis waarvan vrijstelling voor het afleggen van het examen wordt verleend, kan verschillen per student, afhankelijk van de resultaten voor de andere generieke examenonderdelen. Uitgangspunt is dat een vrijstelling verleend kan worden als ten minste wordt voldaan aan de op het moment van afstuderen voor de student geldende slaag-zakregeling. Als een mbo-4-student bijvoorbeeld een 6 heeft gehaald voor het examenonderdeel Engels en in een eerdere mbo-opleiding al een 5 heeft gehaald voor het examenonderdeel Nederlandse taal, dan kan de examencommissie hem een vrijstelling verlenen voor het examenonderdeel Nederlandse taal, aangezien hij met de betreffende resultaten kan voldoen aan de geldende eisen van de uitslagbepaling zoals geformuleerd in artikel 18c, tweede lid van het Ekb. Dit heeft als voordeel dat bijvoorbeeld een student die van mbo-2 naar mbo-3 opstroomt meer tijd overhoudt voor andere kwalificatie-onderdelen of de keuzedelen.

Het derde lid, onderdeel b, regelt dat een student die eerder eind- of staatsexamen havo of vwo heeft afgelegd in de Nederlandse taal en literatuur, Engelse taal en literatuur of de rekentoets ook voor vrijstelling van zijn examenonderdeel in aanmerking komt, indien het eerder behaalde cijfer genoeg is om te kunnen slagen volgens artikel 17 van het Ekb.

Beide onderdelen geven daarmee uitdrukking aan de onderhoudsplicht die in beginsel voor het mbo geldt. Tevens brengt het tot uitdrukking dat een reeds eerder afgelegd eind- of staatsexamen in een van de leerwegen van het vmbo geen geldige vrijstelling in het mbo oplevert.

Het vierde lid regelt dat de examencommissie duidelijkheid verschaft op welk examenonderdeel de vrijstelling betrekking heeft. Dit is van belang voor de generieke examenonderdelen die overeenkomstig artikel 3 van het Ekb kunnen bestaan uit zowel een centraal als een instellingsexamen.

Tot slot regelt het vijfde lid dat bij vrijstelling het eerder behaalde cijfer meetelt voor de eindwaardering overeenkomstig artikel 15 van het genoemde Besluit en zodoende medebepalend is voor het slaag-zakregeling uit hoofde van artikel 17 van het Ekb.

Onderdeel C

Artikel 7a vervalt, omdat de verplichting om de examens voor de generieke examenonderdelen in het tweede deel van de opleiding af te nemen wordt geschrapt.

Onderdeel D

Artikel 8, zevende lid, is zodanig aangepast dat studenten niet meer hoeven te wachten met het afleggen van een herkansing van het centraal examen tot het volgende tijdvak. Door deze aanpassing is het mogelijk te herkansen in hetzelfde tijdvak. Doch, wegens een beperkt aantal varianten van de examens, wordt hier een maximum aan gesteld, namelijk één herkansing in hetzelfde tijdvak en dus in totaal twee afnames per afnameperiode per niveau. Indien een student in hetzelfde tijdvak het examen ook op een hoger niveau aflegt vanwege het volgen van een keuzedeel, dan is er ook voor dat niveau sprake van maximaal twee kansen per afnameperiode, naast de twee kansen voor het lagere niveau.

Onderdeel E

Artikel 14a vervalt, omdat deze bepaling wordt geïntegreerd in het nieuwe artikel 3b.

Artikel II

De inwerkingtredingsdatum is in overeenstemming met het kabinetsstandpunt inzake vaste verandermomenten³ voor het middelbaar beroepsonderwijs en is afgestemd op het begin van het nieuwe studiejaar. Gezien de aard van de wijzigingen is er geen reden voor overgangsrecht. De wijzigingen hebben geen invloed op de reeds afgenomen examens en afgegeven vrijstellingen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

Ingrid van Engelshoven

³ Kamerstukken II, 2009/10, 29515, nr. 309.